

тенденція до більших значень поздовжнього розміру СЧЯ справа й зліва на рівнях T1 і T2.

4. При порівнянні комп'ютерно-томографічних розмірів СЧЯ у юнаків або дівчат з однаковим соматотипом встановлені наступні ознаки асиметрії величини даних показників: поздовжнього розміру СЧЯ справа на рівні T1 - статистично значуще більші значення в юнаків і дівчат-мезоморфів, в юнаків із середнім про-

міжним соматотипом, а також тенденція до більших значень в юнаків-ендо-мезоморфів; поздовжнього розміру СЧЯ справа на рівні T2 - статистично значуще більші значення лише в юнаків і дівчат-мезоморфів.

У подальших дослідженнях необхідно використовувати отримані результати в якості контролю при обстеженні юнацького населення з захворюваннями даної ділянки мозку.

Список літератури

- Гавриленко О.О. Вікові та статеві нормативні комп'ютерно-томографічні розміри мозочка у здорових юнаків та дівчат Поділля /О.О.Гавриленко //Вісник Вінницького національного медичного університету. - 2009. - Т.13, №2. - С. 488-492.
- Гумінський Ю.Й. Вікові та статеві особливості комп'ютерно-томографічних параметрів різних відділів зорових нервів у практично здорових юнаків та дівчат Поділля /Ю.Й.Гумінський, А.В.Шаюк, В.В.Ясько //Вісник морф. - 2010. - Т. 16, № 1. - С. 193-197.
- Коваль Г.Ю. Променева діагностика / Коваль Г.Ю., Мечев Д.С., Сиваченко Т.П.. - К.: Медицина України, 2009. - 682 с.
- Коновалов А.Н. Хирургические доступы к опухолям таламуса /А.Н.Коновалов, Ш.У.Кадыров //Журнал Вопросы нейрохирургии им. Н.Н. Бурденко. - 2011. - №1. - С. 4-11.
- Кореляції комп'ютерно-томографічних розмірів мозочка та основних ядер кінцевого мозку з антропометричними і соматотипологічними параметрами тіла здорових міських юнаків та дівчат Поділля /І.В.Гунас, О.О.Гавриленко, В.О.Ольховський, Ю.Й.Рудий //Науковий вісник Ужгородського університету, серія "Медицина". - 2010. - Вип.38. - С. 23-26.
- Первый опыт стереотаксического лечения менингиомы головного мозга на роботизированной системе "ELEKTA AXESSE" /А.В.Витько, В.Л.Коваленко, В.Н.Сердюк [и др.] //Дальневосточный медицинский журнал. - 2011. - №2. - С. 104-107.
- Терновой С.К. Компьютерная томография: Учеб. пос. /Терновой С.К., Абдураимов А.Б., Федотенков И.С. - М.: ГЭОТАР-Медиа, 2008. - 176 с.
- Anatomy of the human thalamus based on spontaneous contrast and microscopic voxels in high-field magnetic resonance imaging /J.J.Lemaire, L.Sakka, L.Ouchchane [et al.] // Neurosurgery. - 2010. - Vol.66 (3 Suppl Operative). - P. 161-172.
- Carter J. The Heath-Carter antropometric somatotype. Instruction manual /Carter J.; [revised by J.E.L.Carter]. - Department of Exercise and Nutritional Sciences San Diego State University. CA. U.S.A., March 2003. - 26 p.
- Dijkhuizen R.M. Magnetic resonance imaging in experimental models of brain disorders /R.M.Dijkhuizen, K.Nicolay //J. Cereb. Blood Flow Metab. - 2003. - Vol.23. - P. 1383-1402.
- MR imaging of normal perivascular space expansion at midbrain /N.Saeki, M.Sato, M.Kubota [et al.] //Am. J. Neuroradiol. - 2005. - Vol.26. - P. 566-571.

Бабич Л.В.

ОСОБЕННОСТИ КОМПЬЮТЕРНО-ТОМОГРАФИЧЕСКИХ РАЗМЕРОВ СРЕДНЕЙ ЧЕРЕПНОЙ ЯМКИ У ЗДОРОВЫХ ЮНОШЕЙ И ДЕВУШЕК РАЗНЫХ СОМАТОТИПОВ

Резюме. У практически здоровых городских юношей и девушек Подолья установлены границы процентильного размаха компьютерно-томографических параметров средней черепной ямки (СЧЯ) у представителей разных соматотипов. Установлены соматотипологические и половые отличия величин данных компьютерно-томографических параметров, а так же признаки асимметрии размеров СЧЯ у представителей соответствующих соматотипов.

Ключевые слова: компьютерная томография, средняя черепная ямка, здоровые юноши и девушки, соматотип.

Babych L. V.

PECULIARITIES COMPUTED TOMOGRAPHY SIZES OF MIDDLE CRANIAL FOSSA IN HEALTHY YOUNG MALES AND YOUNG FEMALES OF DIFFERENT SOMATOTYPES

Summary. The percentile scale of the middle cranial fossa (MCF) computed tomography parameters installed in practically healthy urban young males and young females, inhabitants of Podillya of different somatotypes. Somatotype-related and aged-related differences of these computed tomography parameters, as well as signs of MCF sizes asymmetry are set in the representatives of the respective somatotypes.

Key words: computed tomography, middle cranial fossa, healthy young males and young females, somatotype.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2013р.

Бабич Леся Володимирівна - викладач фізіології циклової комісії природничо-наукових дисциплін Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д.К.Заболотного; (0432) 35-14-62.

© Мостова О.П.

УДК: 613.86:159.955.4-053.5

Мостова О.П.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ЗАХОДИ ПСИХОГІГІЄНИЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ ХАРАКТЕРОЛОГІЧНО-МОТИВАЦІЙНИХ КОРЕЛЯТ ПСИХІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ УЧНІВ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ

Резюме. В ході проведених досліджень визначені особливості впливу заходів психогігієнічної корекції на процеси формування характерологічно-мотиваційних корелят психічної адаптації учнів сучасної школи, встановлено, що їх використання забезпечує появу позитивних зрушень у структурі показників, які відображують особливості процесів формування акцентуацій характеру за збудливим ($p < 0,05 - 0,001$) і дистимним ($p < 0,05$) типами та характеристик рівня суб'єктивного контролю в галузі навчальних відносин і здоров'я та хвороби ($p < 0,05 - 0,001$) серед дівчат і юнаків, а також тільки серед дівчат у структурі показників акцентуованих рис характеру за емотивним ($p < 0,01$) і тривожним ($p < 0,01$) типами.

Ключові слова: учні, сучасна школа, психічна адаптація, характерологічно-мотиваційні кореляти, психогігієнічна корекція.

Вступ

Психогігієнічна корекція як сучасний надзвичайно ефективний засіб підвищення адаптаційних можливостей організму та збереження і зміцнення здоров'я різних контингентів населення, в тому числі і учнів шкільного віку, становить систему психологічних впливів, що спрямовані на формування позитивних змін та забезпечення істотної сприятливої перебудови психічних проявів і особливостей особистості, котрі відіграють провідну роль у виникненні негативних змін у психічному стані та формуванні передумов до розвитку несприятливих зрушень з боку корелят психічного здоров'я на підставі урахування цілою рядом особливостей особистості і, насамперед, властивостей темпераменту, тривожності, характеру, рівня суб'єктивного контролю та психофізіологічного і психічного стану [Сергета, Бардов, 1997; Коробчанський, 2005; Кучма і др., 2006]. Саме тому виникає потреба у визначення особливостей впливу заходів психогігієнічної корекції як на стан психічного і соматичного здоров'я дівчат і юнаків, які перебувають в умовах сучасної школи, загалом, так і на процеси формування їх окремих корелят, зокрема показників характерологічного та мотиваційного змісту [Сердюк і др., 2012; Полька, Сергета, 2012].

Метою дослідження є визначення особливостей впливу заходів психогігієнічної корекції на процеси формування характерологічно-мотиваційних корелят психічної адаптації учнів сучасної школи.

Матеріали та методи

Дослідження проводились на базі середніх загальноосвітніх шкіл м. Вінниці, під час яких визначались особливості розвитку провідних навчально- та соціально-значущих особливостей особистості, адаптаційних можливостей та стану здоров'я 120 учнів (60 дівчат і 60 юнаків), що перебували у віці 15-17 років. Досліджувані особи були розділені на 2 групи порівняння: групу контролю (ГК) та групу втручання (ГВ). Учні, що були залучені до ГК (30 дівчат і 30 юнаків), відрізняв традиційний підхід до організації навчальної діяльності та невпорядкований характер організації вільного часу. Відмітною рисою режиму добової діяльності учнів, віднесених до ГВ (30 дівчат і 30 юнаків), було використання програми психогігієнічної корекції порушень психофізіологічної і психічної адаптації та зрушень у стані здоров'я учнів у віці 14-17 років, провідними етапами впровадження якої слід було вважати: проведення оцінки рівня розвитку окремих психофізіологічних функцій та особливостей особистості у кожного конкретного шко-

ляра, урахування провідних тенденцій їх формування в конкретних умовах організації навчального процесу та визначення наявності відхилень донозологічного змісту (етап гігієнічної психодіагностики), проведення корекції основних режимних елементів повсякденної добової діяльності учнів (етап раціональної організації добової діяльності), використання психофізіологічного (етап психофізіологічного впливу) та психогігієнічного (етап власне психогігієнічної корекції) компонентів запропонованої програми.

В якості головних критеріїв оцінки ефективності застосування програми, що була розроблена і запропонована, використовувались дані щодо ступеня розвитку таких характерологічно-мотиваційних корелят психічної адаптації і, отже, таких властивостей особистості, як показники рівня вираження акцентуацій характеру (АХ) за емотивним, тривожним, збудливим і дистимним типами та рівня суб'єктивного контролю (РСК) у галузі навчальних і міжособистісних відносин, а також у галузі ставлення до здоров'я і хвороби. Статистичний аналіз отриманих результатів, що передбачав здійснення описової статистики та кореляційного аналізу, проводився на підставі застосування стандартного пакету прикладних програм багатовимірною статистичного аналізу "Statistica 6.0 for Windows" (належить Центру нових інформаційних технологій Вінницького національного університету імені М.І. Пирогова, ліцензійний №АХХ910А374605FA).

Результати. Обговорення

У ході оцінки змін у структурі провідних характерологічно-мотиваційних корелят критеріальних показників психічної адаптації в умовах використання розробленої програми психогігієнічної корекції порушень психофізіологічної і психічної адаптації та зрушень у стані здоров'я учнів у віці 14-17 років насамперед, привертало до себе увагу зрушення, що реєструвались з боку показників щодо вираження акцентуованих рис особистості (табл. 1).

Так, під час вивчення показників АХ за емотивним типом слід було звернути увагу на те, що серед представників ГК реєструвались протилежні за своїм змістом тенденції: серед дівчат рівень вираження провідних проявів АХ, яка досліджувалась, зростав з $12,33 \pm 0,92$ до $16,40 \pm 0,78$ балів (33,3%; $p(t) < 0,01$), у юнаків зменшувався з $12,20 \pm 0,76$ до $11,20 \pm 0,86$ балів (8,2%; $p(t) > 0,05$). Водночас серед представників ГВ спостерігались однотипні зміни, які полягали у зменшенні

Таблиця 1. Показники розвитку особливостей особистості учнів груп порівняння відповідно до характерологічно-мотиваційного кластеру корелят психічної адаптації.

Показники особливостей особистості	Період досліджень	Групи учнів				$\rho(t)_{гк-гв}$
		Група контролю		Група втручання		
		n	$M \pm m$	n	$M \pm m$	
Дівчата						
Рівень акцентуації характеру за емотивним типом, бали	початок	30	12,33±0,92	30	14,60±0,73	>0,05
	кінець	30	16,40±0,78	30	12,50±0,86	<0,01
	$\rho(t)_{п-к}$	<0,01		<0,05		
Рівень акцентуації характеру за тривожним типом, бали	початок	30	13,03±0,96	30	11,00±1,09	>0,05
	кінець	30	12,90±0,95	30	8,80±0,93	<0,01
	$\rho(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень акцентуації характеру за збудливим типом, бали	початок	30	13,77±0,79	30	11,90±1,13	>0,05
	кінець	30	13,16±1,03	30	9,50±0,99	<0,05
	$\rho(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень акцентуації характеру за дистимним типом, бали	початок	30	10,50±0,72	30	8,60±0,83	>0,05
	кінець	30	9,00±0,83	30	6,70±0,60	<0,05
	$\rho(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень суб'єктивного контролю у галузі навчальних відносин, стени	початок	30	3,50±0,26	30	3,56±0,22	>0,05
	кінець	30	2,90±0,22	30	4,36±0,29	<0,001
	$\rho(t)_{п-к}$	>0,05		<0,05		
Рівень суб'єктивного контролю у галузі міжособистісних відносин, стени	початок	30	4,96±0,34	30	5,03±0,26	>0,05
	кінець	30	5,43±0,32	30	5,76±0,42	>0,05
	$\rho(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень суб'єктивного контролю у галузі здоров'я та хвороби, стени	початок	30	4,77±0,28	30	5,50±0,36	>0,05
	кінець	30	4,43±0,37	30	6,10±0,30	<0,001
	$\rho(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		

ступеня вираження акцентуованих рис особистості за емотивним типом: серед дівчат їх критеріальні значення знижувались з 14,60±0,73 до 12,50±0,86 балів (14,4%; $\rho(t)<0,05$), серед юнаків - з 12,03±0,86 до 10,20±0,83 балів (15,3%; $\rho(t)>0,05$). Важливим слід було визнати і той факт, що на початку часу спостережень яких-небудь статистично достовірних відмінностей між представниками груп порівняння не реєструвалось ($\rho(t)_{гк-гв}>0,05$), натомість, наприкінці його серед дівчат, що належали до ГК і ГВ, реєструвались статистично-значущі розбіжності ($\rho(t)_{гк-гв}<0,01$), серед юнаків таких проявів не спостерігалось ($\rho(t)_{гк-гв}>0,05$).

У структурі досліджуваних показників серед дівчат ГК на початку (63,3%) та серед юнаків ГК і на початку (70,0%) і наприкінці (70,0%) часу досліджень переважали показники, які відображували відсутність акцентуованих рис характеру, і лише серед дівчат наприкінці періоду спостережень переважала частка величин, властивих для наявності певних тенденцій до формування АХ емотивного типу. Разом з тим серед учнів, які перебували в умовах використання розробленої програми, спостерігалась достатньо стабільна картина з суттєвою

перевагою часток показників, котрі слід було трактувати як такі, що визначають відсутність АХ (40,0% на початку і 50,0% наприкінці часу досліджень у дівчат, 63,3% на початку і 76,7% наприкінці часу досліджень у юнаків) та наявність тенденцій до формування АХ (50,0% на початку і 46,7% наприкінці часу досліджень у дівчат, 33,4% на початку і 23,0% наприкінці часу досліджень у юнаків), тобто реєструвались зміни, які однозначно слід було визнати сприятливими.

Достатньо подібний до попереднього характер відрізняв особливості змін в динаміці досліджуваного періоду показників з боку такої властивості характерологічних проявів особистості, як АХ за тривожним типом. Серед учнів, що були включені до складу ГК, їх показники у дівчат дещо зменшувались з 13,03±0,96 до 12,90±0,95 балів 1,0%; $\rho(t)>0,05$), у юнаків - з 10,60±0,95 до 10,30±0,91 балів (2,9%; $\rho(t)>0,05$), серед учнів, що були включені до складу ГВ, зменшувались з 11,00±1,09 до 8,80±0,93 балів (20,0%; $\rho(t)>0,05$) у дівчат та з 11,30±0,99 до 8,70±1,00 балів (23,1%; $\rho(t)<0,05$) у юнаків. Статистично-значущі відмінності між представниками груп порівняння реєструвались лише

Продовження таблиці 1. Показники розвитку особливостей особистості учнів груп порівняння відповідно до характерологічно-мотиваційного кластеру корелят психічної адаптації.

Показники особливостей особистості	Період досліджень	Групи учнів				$p(t)_{ГК-ГВ}$
		Група контролю		Група втручання		
		n	$M \pm m$	n	$M \pm m$	
Юнаки						
Рівень акцентуації характеру за емотивним типом, бали	початок	30	12,20±0,76	30	12,03±0,86	>0,05
	кінець	30	11,20±0,86	30	10,20±0,83	>0,05
	$p(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень акцентуації характеру за тривожним типом, бали	початок	30	10,60±0,95	30	11,30±0,99	>0,05
	кінець	30	10,30±0,91	30	8,70±1,00	>0,05
	$p(t)_{п-к}$	>0,05		<0,05		
Рівень акцентуації характеру за збудливим типом, бали	початок	30	11,80±0,89	30	10,70±1,01	>0,05
	кінець	30	14,60±1,12	30	9,00±0,88	<0,001
	$p(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень акцентуації характеру за дистимним типом, бали	початок	30	10,50±0,97	30	9,33±0,93	>0,05
	кінець	30	10,70±0,82	30	8,30±0,84	<0,05
	$p(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень суб'єктивного контролю у галузі навчальних відносин, стени	початок	30	3,13±0,25	30	3,23±0,27	>0,05
	кінець	30	3,13±0,17	30	4,06±0,33	<0,05
	$p(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень суб'єктивного контролю у галузі міжособистісних відносин, стени	початок	30	5,50±0,25	30	5,46±0,24	>0,05
	кінець	30	5,16±0,32	30	5,66±0,30	>0,05
	$p(t)_{п-к}$	>0,05		>0,05		
Рівень суб'єктивного контролю у галузі здоров'я та хвороби, стени	початок	30	4,63±0,28	30	4,86±0,39	>0,05
	кінець	30	5,13±0,32	30	6,10±0,34	<0,05
	$p(t)_{п-к}$	>0,05		<0,05		

між значеннями ступеня вираження акцентуованих рис характеру у дівчат наприкінці часу спостережень ($p(t)_{ГК-ГВ} < 0,01$), у всіх інших випадках подібних явищ не реєструвалось ($p(t)_{ГК-ГВ} > 0,05$).

Розглядаючи особливості структурних співвідношень окремих типів АХ за тривожним типом, слід було звернути увагу на той факт, що найбільш типовим для показників представників ГК необхідно було визнати збільшення (з 36,7 % на початку до 53,3% наприкінці часу досліджень у дівчат та з 23,3% на початку до 30,0% наприкінці часу досліджень у юнаків) значень частки показників, що засвідчували наявність тенденцій до формування АХ, для представників ГВ - зростання (з 63,3 % на початку до 80,0% наприкінці часу досліджень у дівчат та з 66,7 % на початку до 80,0% наприкінці часу досліджень у юнаків) питомої ваги величин, що визначали відсутність АХ.

Рівень вираження АХ за збудливим типом серед дівчат ГК, дівчат і юнаків ГВ, зменшувався - в першому випадку з 13,77±0,79 до 13,16±1,03 балів (4,5%; $p(t) > 0,05$), в другому - з 11,90±1,13 до 9,50±0,99 балів (20,2%; $p(t) > 0,05$), в третьому - з 10,70±1,01 до

9,00±0,88 балів (15,9%; $p(t) > 0,05$), і лише серед юнаків ГК спостерігалось зростання їх величин 11,80±0,89 до 14,60±1,12 балів (23,7%; $p(t) > 0,05$). На початку періоду спостережень статистично достовірних відмінностей між представниками груп порівняння не реєструвалось ($p(t)_{ГК-ГВ} > 0,05$), разом з тим, наприкінці часу досліджень і серед дівчат, і серед юнаків реєструвались статистично-значущі розбіжності ($p(t)_{ГК-ГВ} < 0,05-0,001$).

У структурі досліджуваних показників реєструвались достатньо цікаві явища - в традиційних умовах перебування реєструвалось зростання (з 6,7 % на початку до 13,3% наприкінці часу досліджень і у дівчат, і у юнаків) значень частки показників, що засвідчували наявність АХ, в умовах впровадження розробленого підходу - збільшення (з 53,3 % на початку до 70,0% наприкінці часу досліджень у дівчат та з 70,0 % на початку до 80,0% наприкінці часу досліджень у юнаків) питомої ваги величин, що визначали відсутність АХ за збудливим типом.

Зрушення, що спостерігались в динаміці досліджуваного періоду з боку показників АХ за дистимним типом, були цілком подібними до попередніх - серед дівчат ГК, дівчат і юнаків ГВ, їх рівень зменшувався,

серед юнаків ГК - зростав. Так, серед перших рівень їх вираження знижувався з $10,50 \pm 0,72$ до $9,00 \pm 0,83$ балів (14,3%; $p(t) > 0,05$), серед других - з $8,60 \pm 0,83$ до $6,70 \pm 0,60$ балів (22,1%; $p(t) > 0,05$), серед третіх - з $9,33 \pm 0,93$ до $8,30 \pm 0,84$ балів (11,1%; $p(t) > 0,05$), серед четвертих, навпаки, зростав з $10,50 \pm 0,97$ до $10,70 \pm 0,82$ балів (1,9%; $p(t) > 0,05$). Якщо на початку періоду спостережень жодних статистично достовірних відмінностей між представниками груп порівняння не реєструвалось ($p(t)_{гк-гв} > 0,05$), то наприкінці часу досліджень в обох статевих групах реєструвались статистично-значущі розбіжності ($p(t)_{гк-гв} < 0,05$).

Оцінюючи особливості структурного розподілу досліджуваних показників необхідно було відзначити поступове зменшення частки значень (з 20,0% до 10,0% в традиційних умовах перебування та з 20,0% до 3,3% в умовах застосування запропонованої програми), властивих для наявності тенденцій до формування АХ у дівчат груп порівняння, проте, якщо в ГК такі зміни відбувались за рахунок появи наприкінці періоду спостережень осіб з вираженою АХ (3,3%), то в ГВ - за рахунок збільшення з 80,7% до 96,7% питомої ваги показників, властивих для відсутності АХ, та вельми стабільні властивості акцентуїтованих рис характеру у юнаків.

Дані щодо оцінки особливостей РСК у галузі начальних відносин засвідчували наявність певних позитивних зрушень з боку їх критеріальних показників в умовах запровадження розробленої програми на тлі відсутності будь-яких позитивних змін в традиційних умовах перебування в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі. Зокрема, серед представників ГК їх величини зменшувались з $3,50 \pm 0,26$ до $2,90 \pm 0,22$ балів (17,2%; $p(t) > 0,05$) у дівчат та були стабільними, складаючи відповідно $3,13 \pm 0,25$ балів на початку часу досліджень і $3,13 \pm 0,17$ балів (0%; $p(t) > 0,05$) наприкінці його у юнаків, серед учнів, що були віднесені до складу ГВ - зростали відповідно з $3,56 \pm 0,22$ до $4,36 \pm 0,29$ балів (22,4%; $p(t) < 0,05$) у дівчат та з $3,23 \pm 0,27$ до $4,06 \pm 0,33$ балів (25,6%; $p(t) > 0,05$) у юнаків. На початку періоду спостережень жодних статистично достовірних відмінностей між представниками груп порівняння не реєструвалось ($p(t)_{гк-гв} > 0,05$), разом з тим, наприкінці часу досліджень і серед дівчат, і серед юнаків реєструвались статистично-значущі розбіжності ($p(t)_{гк-гв} < 0,05-0,001$).

Розглядаючи особливості структурних співвідношень окремих характеристик розташування локусу суб'єктивного контролю, слід було відзначити, що питома вага школярів з більш адекватною до вимог соціуму та навчального середовища інтернальною спрямованістю РСК в динаміці періоду досліджень і у дівчат, і у юнаків ГК зменшувалась з 10,0% до 3,3%, натомість, у дівчат ГВ реєструвалась значно більш суттєва позитивна динаміка досліджуваних показників, а їх частка зростала з 3,3% до 23,3%, у юнаків ГВ - з 6,7% до 26,7%.

Натомість рівень вираження показників РСК у галузі міжособистісних відносин був надзвичайно стабільним

- серед дівчат ГК, дівчат і юнаків ГВ, їх значення збільшувались: в першому випадку з $4,96 \pm 0,34$ до $5,43 \pm 0,32$ балів (9,4%; $p(t) > 0,05$), в другому - з $5,03 \pm 0,26$ до $5,76 \pm 0,42$ балів (14,5%; $p(t) > 0,05$), в третьому - з $5,46 \pm 0,24$ до $5,66 \pm 0,30$ балів (3,6%; $p(t) > 0,05$), і лише серед юнаків ГК спостерігалось зменшення їх величин $4,96 \pm 0,34$ до $5,43 \pm 0,32$ балів (9,4%; $p(t) > 0,05$). Яких-небудь статистично достовірних відмінностей між представниками груп порівняння протягом періоду спостережень не реєструвалось ($p(t)_{гк-гв} > 0,05$).

У структурі показників, що визначались, питома вага осіб з інтернальним типом спрямованості локусу суб'єктивного контролю, серед дівчат ГК зростала з 36,7% до 53,3%, серед юнаків ГК зменшувалась з 43,3% до 36,7%, серед дівчат ГВ збільшувалась з 36,7% до 53,3%, серед юнаків ГВ зростала з 46,7% до 50,0%.

Разом з тим значно більш виражений позитивний зміст був властивий для показників РСК у галузі здоров'я і хвороби: серед дівчат ГК рівень їх вираження зменшувалась з $4,77 \pm 0,28$ до $4,43 \pm 0,37$ балів (7,2%; $p(t) > 0,05$), серед юнаків ГК зростав з $4,63 \pm 0,28$ до $5,13 \pm 0,32$ балів (10,7%; $p(t) > 0,05$), серед дівчат ГВ - з $5,50 \pm 0,36$ до $6,10 \pm 0,30$ балів (10,9%; $p(t) > 0,05$), серед юнаків ГВ - з $4,86 \pm 0,39$ до $6,10 \pm 0,34$ балів (25,5%; $p(t) < 0,05$). Якщо на початку періоду спостережень жодних статистично достовірних відмінностей між представниками груп порівняння не реєструвалось ($p(t)_{гк-гв} > 0,05$), то наприкінці часу досліджень в обох статевих групах реєструвались статистично-значущі розбіжності ($p(t)_{гк-гв} < 0,05-0,001$).

У структурі окремих характеристик розташування локусу суб'єктивного контролю слід було звернути увагу на процеси поступового збільшення частки учнів з інтернальною спрямованістю РСК - у дівчат ГК їх значення збільшувались з 20,0% до 40,0%, серед юнаків ГК - з 23,3% до 30,0%, серед дівчат ГВ - з 50,0% до 56,7%, серед юнаків ГВ - з 46,7% до 50,0%.

Висновки та перспективи подальших розробок

1. Програма психогігієнічної корекції порушень психофізіологічної і психічної адаптації та зрушень у стані здоров'я учнів у віці 14-17 років забезпечує позитивний за своїм змістом їх вплив на стан критеріальних показників характерологічно-мотиваційних корелят психічної адаптації учнів сучасної школи.

2. Впровадження розробленої програми зумовлює появу позитивних зрушень у структурі показників, які визначають особливості процесів формування акцентуацій характеру за збудливим ($p < 0,05-0,001$) і дистимним ($p < 0,05$) типами та рівня суб'єктивного контролю в галузі навчальних відносин і здоров'я та хвороби ($p < 0,05-0,001$), а також тільки серед дівчат у структурі показників акцентуїтованих рис характеру за емотивним ($p < 0,01$) і тривожним ($p < 0,01$) типами.

3. Найбільш суттєвий вплив розроблений підхід справляв на характеристики таких показників характе-

рологічно-мотиваційних корелят психічної адаптації, як акцентуації характеру за збудливим типом (перша позиція відповідно до ступеня вираження позитивних змін), рівень суб'єктивного контролю в галузі здоров'я та хвороби (друга позиція) та рівень суб'єктивного контролю в галузі навчальних відносин (третья позиція).

Виявлені в ході проведених досліджень закономірності впливу заходів психогігієнічної корекції на процеси формування нервово-психічних корелят психічної адаптації учнів шкільного віку вимагають урахування в подальшому під час розробки та удосконалення сучасних здоров'язберігаючих технологій.

Список літератури

- Коробчанський В.О. Гігієнічна психодіагностика донозологічних станів у підліткому та юнацькому віці / Коробчанський В.А. - Харьков: Контраст, 2005. - 192 с.
- Кучма В.Р. Новые подходы к интеграции профилактических и оздоровительных технологий в образовательном процессе / В.Р.Кучма, П.И.Храмцов, Е.Н.Сотникова // Гигиена и санитария. - 2006. - №3. - С. 61-64.
- Полька Н.С. Актуальні проблеми психогігієні дітей і підлітків: шляхи та перспективи їх вирішення (огляд літератури і власних досліджень) / Н.С.Полька, І.В.Сергета // Журнал Національної Академії медичних наук України. - 2012. - Т.18, №2. - С. 223-236.
- Сергета І.В. Організація вільного часу та здоров'я школярів / І.В.Сергета, В.Г.Бардов. - Вінниця: РВВ ВАТ "Віноблдрукарня", 1997. - 292 с.
- Сердюк А.М. Психогігієна дітей і підлітків, страдаючих хронічними соматичними захворюваннями / А.М.Сердюк, Н.С.Полька, І.В.Сергета. - Вінниця: Нова книга, 2012. - 336 с.

Мостова О.П.

МЕРОПРИЯТИЯ ПСИХОГИГИЕНИЧЕСКОЙ КОРРЕКЦИИ И ОСОБЕННОСТИ ИХ ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ФОРМИРОВАНИЕ ХАРАКТЕРОЛОГИЧЕСКИХ И МОТИВАЦИОННЫХ КОРРЕЛЯТ ПСИХИЧЕСКОЙ АДАПТАЦИИ УЧАЩИХСЯ СОВРЕМЕННОЙ ШКОЛЫ

Резюме. В ходе проведенных исследований определены особенности воздействия мероприятий психогигиенической коррекции на процессы формирования характерологических и мотивационных коррелят психической адаптации учащихся современной школы, установлено, что их использование обеспечивает появление положительных изменений в структуре показателей, отражающих особенности процессов формирования акцентуаций характера по возбудимому ($p < 0,05-0,001$) и дистимному ($p < 0,05$) типам, характеристик уровня субъективного контроля в области учебных отношений и здоровья и болезни ($p < 0,05-0,001$) среди девушек и юношей, а также только среди девушек в структуре показателей акцентуированных черт характера по эмотивному ($p < 0,01$) и тревожному ($p < 0,01$) типам.

Ключевые слова: учащиеся, современная школа, психическая адаптация, характерологические и мотивационные корреляты, психогигиеническая коррекция.

Mostova O.P.

MEASURE OF PSYCHOHYGIENIC CORRECTION AND PECULIAR PROPERTIES THEIR IMPACT ON THE FORMATION OF CHARACTER-MOTIVATIONAL CORRELATES OF MENTAL ADAPTATION PUPILS OF MODERN SCHOOL

Summary. In the course of the studies identified features psychohygienic impact of correction on the formation of character-motivational correlates of mental adaptation of the modern school pupils, found that their use provides the appearance of positive changes in the structure of indicators that reflect the characteristics of the formation of accentuated personalities by excitable ($p < 0,05-0,001$) and dysthymic ($p < 0,05$) types and characteristics of subjective control level in the field of educational relations and health and disease ($p < 0,05-0,001$) among girls and boys, and only among girls in the structure parameters accented by emotional ($p < 0,01$) and anxiety ($p < 0,01$) types of accentuated personalities traits.

Key words: pupils, modern school, mental adaptation, character-motivational correlates, psychohygienic correction.

Стаття надійшла до редакції 20.05.2013р.

Мостова О.П. - к.мед.н., асист. каф. заг. гігієни та екології Вінницького національного медичного університету імені М.І. Пирогова; (0432) 356223.

© Гунас І.В., Московко С.П., Шевчук Ю.Г., Прокопенко С.В.

УДК: 616-073.75-053.81:612.75

Гунас І.В., Московко С.П., Шевчук Ю.Г., Прокопенко С.В.

Вінницький національний медичний університет імені М.І. Пирогова (вул. Пирогова, 56, м. Вінниця, Україна, 21018)

ОСОБЛИВОСТІ ПАРАМЕТРІВ ПЕРЕДНІХ РОГІВ БІЧНИХ ШЛУНОЧКІВ ГОЛОВНОГО МОЗКУ ЗА ДАНИМИ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТОМОГРАФІЇ У ХВОРИХ НА ЕПІЛЕПСІЮ ЮНАКІВ І ДІВЧАТ ЗАГАЛОМ І БРАХІЦЕФАЛІВ

Резюме. В статті відображені відмінності комп'ютерно-томографічних параметрів передніх рогів бічних шлуночків головного мозку (ГМ) між загальними групами здорових і хворих на епілепсію юнаків або дівчат і між групами здорових і хворих на епілепсію юнаків або дівчат-брахіцефалів. Доведено, що в здорових юнаків загальної групи та брахіцефалів довжина переднього роговуватого бічного шлуночка та показник індексу передніх рогів бічних шлуночків ГМ менші, ніж у відповідних групах хворих на епілепсію юнаків. Ширина переднього рогу правого й лівого бічного шлуночка та показник індексу передніх рогів